

Na intensiverings tijd om kostprijs weer

Na jaren van intensivering en automatisering is de kostprijs van de Nederlandse melkveehouders hoger dan in omringende landen. Rick Hoksbergen van Alfa Accountants vraagt zich af hoe lang deze ratrace nog doorgaat. 'Wanneer zeg je: ik doe een stapje terug naar de basis met eigen arbeid en ruwvoer?'

TEKST GRIETJE DE VRIES

Afgelopen zomer stelden de cijfers van de European Dairy Farmers (EDF) het al vast, maar ook uit de gegevens van Alfa Accountants lijkt de kostprijs in Nederland uit te lopen ten opzichte van omringende landen. De gemiddelde break-evenmelkprijs van EDF-veehouders, gebaseerd op 39 melkveebedrijven, is 37 cent, het Europees gemiddelde is 32 cent. De kritieke melkopbrengst (KMO), die overigens iets anders wordt berekend dan de break-evenmelkprijs, van de EDF-veehouders is 36 cent. Het gemiddelde van Alfa Accountants ligt iets hoger, dat komt op basis van al hun Nederlandse

klanten uit op 37 cent. Rick Hoksbergen, relatie manager bij Alfa Accountants, houdt de ontwikkeling van de kritieke melkprijs in de gaten en kijkt wat er door de jaren heen is veranderd.

Directe kosten flink gestegen

Waar de kritieke melkopbrengst begin 2000 nog 30 cent was, is die volgens Hoksbergen inmiddels 37 cent. De kritieke melkopbrengst wordt berekend door directe kosten, niet-toegerekende kosten, betaalde rente, aflossingen, pachten en privékosten bij elkaar op te tellen en hierop de overige opbrengsten

golf te dempen

in mindering te brengen. In tabel 1 staat uitgelicht hoe deze kosten in de jaren tussen 2000 en 2018 zijn veranderd. 'Het grootste verschil in de stijging van de KMO wordt veroorzaakt door de directe kosten, zoals voerkosten en veekosten. Waar deze kosten vroeger eigenlijk niet hoger gingen dan een dubbeltje, gaan die nu vaak al richting de 15 cent per kg melk', aldus Hoksbergen.

De stijging van directe kosten lijkt gelijk op te gaan met de intensivering van de meeste bedrijven. Sinds het jaar 2000 zijn bedrijven intensiever in melkproductie per hectare, door een hogere melkproductie per koe en meer koeien per hectare. Het is dus niet zo gek dat de directe kosten stijgen. Met een hogere melkproductie en meer koeien per hectare moet er immers meer voer aangekocht worden. Van de 7 cent verschil in KMO is dan ook 5 cent toe te rekenen aan directe kosten.

In figuur 1 staat een overzicht van de KMO door de jaren heen, van 2000 tot 2018. Volgens Hoksbergen valt het op dat in jaren van een slechte melkprijs, zoals 2009 en 2016, de KMO een stuk lager ligt. 'Het lijkt erop dat er een slechte melkprijs nodig is om de KMO af en toe weer even naar beneden te drukken', licht hij toe. Ook ziet hij dat de laatste jaren de KMO

snel is gestegen. 'Misschien zijn we meer gewend aan schommelingen in melkprijs, maar ook de belastingdruk is de afgelopen jaren fors toegenomen. Dat heeft ook veel kosten gecreëerd.'

Na intensivering komt automatisering

Ook de niet-toegerekende kosten tellen mee in de KMO. Voorbeelden hiervan zijn betaalde arbeid, loonwerk, onderhoud aan gebouwen en machines. Deze kosten zijn de afgelopen jaren gestegen door de intensivering. Doordat bedrijven groeien, is er meer vreemde arbeid en/of loonwerk nodig, wat terug te zien is in de niet-toegerekende kosten.

Qua arbeidsproductiviteit zijn de grenzen volgens Hoksbergen wel bereikt. 'De productiviteit is toegenomen van 4,5 ton melk per volwaardige arbeidskracht naar 6 ton melk. Verder gaan is lastig, waardoor je bij de volgende stap in intensivering komt: automatisering.'

Automatisering leidt weer tot nieuwe kosten, bijvoorbeeld melkrobots met bijbehorend onderhoud en updates. Die kosten doen natuurlijk ook een duit in de kostprijszak, maar hebben volgens Hoksbergen nog een nadeel. 'Eigenlijk maak je door flink te automatiseren je geld over naar mecaniciens in plaats

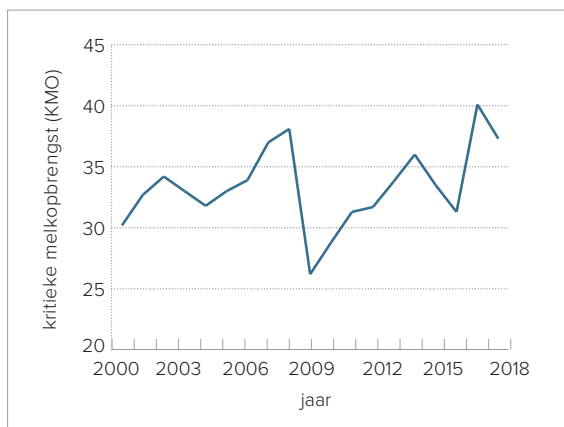
▲
Door een hogere melkproductie per hectare en per koe zijn de directe kosten gestegen

Automatisering zonder intensivering leidt tot verhoging van de kostprijs

van het in eigen bedrijf te houden. Je ziet steeds meer dat de boer iedereen aan het werk houdt, maar er zelf amper beter van wordt.' Hoksbergen vraagt zich daarom wel eens af hoe ver de bedrijven nog doorgaan in de ratrace van intensivering en groei. 'Wanneer zeg je: ik doe een stapje terug en ga terug naar de basis met eigen ruwvoer en eigen arbeid? Voor sommige boeren wordt het tijd om meer geld binnen het eigen bedrijf te houden.' De opmerking van Hoksbergen gaat vooral over de

Figuur 1 – Ontwikkeling van de kritieke melkopbrengst

bedrijven die niet duidelijk hebben gekozen voor intensivering of om extensief te blijven. 'Je ziet in Nederland zowel bedrijven die meedingen in de intensiveringsratrace en daar goed mee boeren, maar ook extensieve bedrijven halen goede resultaten.' Het zijn volgens Hoksbergen vooral de bedrijven die daar tussenin vallen, die moeite hebben om de kostprijs in de hand te houden.

De middengroep loopt volgens hem het meeste risico, die wil wel groeien in melkproductie, maar ook optimaal ruwvoer van eigen land winnen. 'Door krachtvoer aan te kopen om melkproductie te verhogen gaat de efficiëntie van voer van eigen land onderuit. Het gaat eigenlijk slecht samen, je kunt beter focussen op één ding om balans in het bedrijf te houden', vertelt Hoksbergen. Intensieve melkveehouders moeten sowieso voer aankopen, waardoor ze automatisch kiezen voor een zo hoog mogelijke melkproductie. 'Hoe extremer je keuzes zijn, hoe makkelijker de bedrijfsvoering wordt.'

Vrije tijd voor een sociaal leven

Een andere keuze in de bedrijfsvoering die Hoksbergen steeds vaker ziet, is vooral bij jongere boeren de wens om vaker vrije tijd te hebben. Een sociaal leven naast het bedrijf is voor jonge boeren heel belangrijk, volgens hem. 'Een groot intensief bedrijf met veel

medewerkers zorgt ervoor dat je gemakkelijker vrij kunt nemen. Je speelt jezelf vrij, maar tegelijkertijd draag je grotere financiële lasten.' Daar komt ook extra verantwoordelijkheid bij die de veehouder draagt voor zijn medewerkers. Vrijheid is er op kleinere bedrijven ook, maar dan vooral in de bedrijfsvoering en doordat je minder verantwoordelijkheid voor anderen draagt. 'Het is dus maar net wat je het beste ligt. Voor beide wegen is een toekomst', denkt Hoksbergen.

Volgens Johan Achten, adviseur bij Liba, is diezelfde trend in Vlaanderen te zien. 'Los van die maatschappelijke ontwikkeling zie je in Vlaanderen ook dat de meeste bedrijven geen reserve meer hebben om arbeidspieken op te vangen. Daardoor zijn de boeren eigenlijk te veel aan het werken.'

Terugkomend op de verschillen tussen begin deze eeuw en nu, vallen ook de HAR-lasten op. De HAR-lasten – zo noemt Alfa Accountants de verzameling aan lasten voor huur en pacht, afschrijving en betaalde rente – zijn de enige kosten die de afgelopen jaren zijn gedaald. Volgens Hoksbergen gaan deze de komende jaren verder zakken, bijvoorbeeld door minder afschrijvingen en door de lage rente.

De financieringslast zelf is wel flink gestegen. Gemiddeld zijn de financieringslasten (rente en aflossing) sinds 2000 bijna verdubbeld, van 43.000 naar 80.000 euro. 'De financiële lasten hakken er wel in. Je bouwt een nieuwe stal om meer te kunnen melken, maar die melkproductie heb je vervolgens ook echt nodig om geld te verdienen. De toename in financiering en melkproductie gaan hand in hand', verklaart Hoksbergen de stijging in financieringslast.

Vlaanderen minder zwaar gefinancierd

Die hoge financieringslast is, naast de hoge directe kosten, een belangrijke verklaring voor het uitlopen van de Nederlandse kostprijs vergeleken met omliggende landen. Volgens Achten is het in Vlaanderen economisch minder zwaar dan in Nederland. De gemiddelde schuld is in Vlaanderen ongeveer 50 cent per kg melk, in Nederland is dat in 2018 1,25 euro. 'Ik denk dat de Vlaamse boer veel meer economisch mag en kan denken dan de Nederlandse. Hier gaat het om zoveel mogelijk inkomen genereren per koe, terwijl de Nederlandse boeren vooral inkomen per kilogram fosfaat moeten maximaliseren.'

Achten voegt daar nog aan toe dat aan het eind van het quotum in Vlaanderen veel stallen nog niet helemaal vol stonden, waardoor zonder veel te investeren werd uitgebreid. Ook is de melkproductie per koe flink gestegen. De financieringslast is daardoor voornamelijk aan het dalen op de Vlaamse bedrijven. Niet alleen Vlaanderen staat er beter voor, ook in vergelijking met andere Europese landen loopt Nederland er in negatieve zin uit. Volgens cijfers van EDF zit het break-evenpunt van de meeste landen tussen 26 en 34 cent, waarmee de 37 cent van Nederland hoog uitvalt.

De situatie van Nederland lijkt vergelijkbaar met die van Denemarken zo'n vijf jaar geleden. Dat leverde daar veel stoppers en faillissementen op. Volgens Hoksbergen wil dat niet zeggen dat Nederland ook

	kritieke melkopbrengst in cent/kg melk		
	2000	2018	verschil
directe kosten	9	14,2	+ 5,2
niet-toegerekende kosten	8,5	11,9	+2,6
pacht/aflossingen/rente	10,8	10,5	-0,3
privékosten	4	4,3	+0,3
vervangingsinvesteringen	2,1	1,9	-0,2
overige opbrengsten	5,2	5,5	+0,3
kritieke melkprijs	30,2	37,3	+7,1

Tabel 1 – Opbouw van de kritieke melkopbrengst in 2000 en 2018

binnenkort te maken krijgt met faillissementen.

'Tot nu toe is de verkoopprijs van een bedrijf nog altijd hoger dan de financiering, maar met de huidige bedragen kan een koper er ook niet veel mee beginnen. De vraag is dus hoe lang het zo blijft.' De melkprijs is de afgelopen jaren goed, zodat er in de liquiditeit een buffer zit. Maar als de melkprijs daalt en de druk op de liquiditeit toeneemt, kunnen banken wel eens een hardere opstelling aannemen. 'De andere kant van het verhaal is natuurlijk dat je het als veehouder ook wel doorhebt wanneer je laatste vermogen aan het verdampen is. Je kunt ook zelf besluiten uit te stappen.'

Kortere aflossingsperiode

In Nederland is de aflossingstermijn verkort. 'Banken hebben in de jaren hiervoor de aflossingstermijn te veel laten oplopen, ze zijn meegegaan met wat gevraagd werd. Nu proberen ze daarop terug te komen', vertelt Hoksbergen. Hierdoor stijgen de jaarlijkse aflossingen en krimpt de bestedingsruimte. 'Eigenlijk is een kortere aflossingstermijn voor iedereen beter, je moet toch een keer aflossen. Maar voor uittrekders kan de verkorte aflossingstijd je wel voor de voeten rijden.'

Zo kan volgens Hoksbergen 'even' wat fosfaat bijkopen terwijl je weinig marge hebt voor investeringen, leiden tot daling van de financieringscapaciteit. Dat kan in de weg zitten bij bedrijfsovernames en de overnames beperken en daarmee het pensioen van de uittrekders. Tip van Hoksbergen is daarom om ervoor te zorgen de kostprijs goed in beeld te hebben en vooral hoe deze is samengesteld. 'Als je dit helder hebt, kun je bewuster ondernemen en bijsturen. Op die manier is het hopelijk mogelijk de kostprijs van Nederland niet verder te laten oplopen.' |

Samenvatting

- De kritieke melkprijs is volgens Alfa-gegevens inmiddels 37 cent, waar dat in 2000 nog 30 cent was.
- De verandering in kritieke melkprijs is voor tweederde te verklaren door de stijging in directe kosten als gevolg van intensivering.
- De financieringslasten zijn sinds begin deze eeuw bijna verdubbeld, van 43.000 naar 80.000 euro.
- De aflossingstermijn is verkort, wat bij uittrekders in de weg kan zitten voor het krijgen van een goede overnamesom.